

PROGRAMMA
TEYLERS GODGELEERD GENOOTSCHAP TE HAARLEM
VOOR HET JAAR 2016

DIRECTEUREN VAN TEYLERS STICHTING
EN
DE LEDEN VAN TEYLERS GODGELEERD GENOOTSCHAP

schrijven de volgende prijsvraag uit om beantwoord te worden vóór 1 mei 2019

Gevraagd wordt een kritische beschrijving en evaluatie van het onderzoek in de laatste vijftig jaar naar het uiteengaan van jodendom en christendom in de eerste eeuwen van onze jaartelling.

Toelichting

Voor een verantwoord begrip van het ontstaan van het christendom als religie naast een niet-christelijk jodendom moeten we weten waar, wanneer, hoe en waarom de twee stromingen uiteengingen. Deze complexe vragen krijgen gemakkelijk, boven hun strikt historische inhoud uit, een extra lading wanneer ze in onze hedendaagse context gesteld worden: doordat christelijk anti-judaïsme in de ogen van velen mede de Shoah heeft geïnspireerd, worden deze historische vragen snel theologisch en moreel ingekleurd. Die inkleuring is begrijpelijk en is voor een deel onvermijdelijk, maar bevordert de helderheid van de discussie niet.

Hoe uiteenlopend er gedacht wordt over het uiteengaan van jodendom en christendom, is goed te illustreren aan de hand van de titels van enkele publicaties over het thema. J.D.G. Dunn publiceerde in 1991 *The Partings of the Ways: Between Christianity and Judaism and Their Significance for the Character of Christianity* (London: SCM; ²2006). In 1992 verscheen bij uitgeverij Mohr Siebeck in Tübingen een bundel met de titel *Jews and Christians: The Parting of the Ways, A.D. 70 to 135* (onder redactie van dezelfde J.D.G. Dunn). Bij dezelfde uitgever verscheen in 2003 een bundel *The Ways That Never Parted: Jews and Christians in Late Antiquity and the Early Middle Ages* (onder redactie van A.H. Becker en A.Y. Reed). De eerste titel suggereert dat er meerdere scheidingen der wegen tussen jodendom en christendom zijn geweest, de tweede dat de periode tussen 70 en 135 cruciaal geweest is voor de scheiding der wegen, en de derde dat de wegen nooit gescheiden zijn.

Een centraal punt in de discussie over de scheiding der wegen is de uitleg geweest van Johannes 9:22, een van de meest bekende (of beruchte) passages uit de vroegchristelijke literatuur over het uiteengaan van joodse volgelingen van Jezus van Nazareth en andere joden: “De joden hadden al besloten dat wanneer iemand hem [Jezus] als messias zou belijden, hij uit de synagoge gezet zou worden.” In zijn invloedrijke studie *History and Theology in the Fourth Gospel* (New York: Harper & Row, 1968; 3rd ed., Louisville, KY: Westminster John Knox, 2003) verbond J.L. Martyn deze tekst met een passage in de Babylonische Talmoed (*Berachot* 28b) waaruit men zou kunnen afleiden dat “de zegenspreuk [hier een eufemisme voor vervloeking] over de ketters”, een onderdeel van het joodse Achttiengebed, aan het eind van de eerste eeuw van onze jaartelling ontstaan is; het in Johannes genoemde besluit van de joden zou dan slaan op de formulering van deze zegenspreuk. Anderen hebben daartegen ingebracht, dat de originele “zegenspreuk over de ketters” niet tegen joodse christenen gericht was. Geleerden

hebben zich bovendien afgevraagd wie de auteur van het Evangelie van Johannes nu precies bedoelde met “de joden”, wat de status van het genoemde besluit geweest kan zijn, wat “uit de synagoge zetten” inhield, enz.

Het is dus niet erg duidelijk op wat voor scheiding der wegen tussen joden en christenen de passage uit Johannes precies betrekking heeft, en de discussie over deze passage kan als representatief beschouwd worden voor de gehele discussie over de scheiding der wegen tussen jodendom en christendom in de eerste eeuwen van onze jaartelling. Gevraagd wordt daarom een beschrijving en evaluatie van deze discussie in de laatste halve eeuw aan de hand van de werkelijk significante publicaties, met speciale aandacht voor de helderheid van de gebruikte concepten: over welke joden en welke christenen heeft men het? Wanneer kan iemand betiteld worden als “jood” of “christen”, als “joodse christen” of “christelijke jood”? Wat wordt bedoeld met de “scheiding der wegen” tussen joden en christenen? Een dergelijke analyse van de hedendaagse discussie kan wellicht uitmonden in aanbevelingen voor toekomstig onderzoek naar de scheiding der wegen tussen joden en christenen.

Verwacht wordt een afzonderlijke verhandeling die ter publicatie wordt aangeboden dan wel een bundeling van reeds gepubliceerde studies waarvan het merendeel is verschenen in de drie jaren voorafgaand aan 1 mei 2019. In het laatste geval dient men tevens een nog ongepubliceerde, speciaal voor de prijsvraag geschreven, studie toe te voegen waarin de eerdere publicaties in een bredere academische context worden geplaatst.

Procedure

- Om voor beoordeling in aanmerking te komen dienen de antwoorden schriftelijk in viervoud te worden ingezonden op een zodanig tijdstip, dat deze vóór 1 mei 2019, in het bezit zijn van Directeuren van Teylers Stichting, Spaarne 16, 2011 CH Haarlem. Antwoorden die na die datum binnengekomen zijn zullen niet in behandeling worden genomen.
- De antwoorden moeten in het Nederlands, Frans, Duits of Engels zijn gesteld.
- Ingevolge de bepalingen van Teylers testament mogen zij niet de naam van de auteur vermelden. Zij moeten slechts met een spreuk zijn ondertekend. Bij de inzending dient een verzegeld couvert te zijn ingesloten, met dezelfde spreuk als opschrift en bevattende naam en adres van de schrijver.
- Opdat de inzenders niet langer dan nodig is in het onzekere blijven van de uitslag van de beoordeling, indien deze niet tot bekroning heeft geleid, dient men, behalve het verzegeld couvert, nog een open couvert toe te voegen, bevattende de naam van een vertrouwenspersoon, met volledig adres, tot wie de Stichting zich eventueel door correspondentie kan wenden.

Beoordeling

- De beoordeling vindt plaats door de leden van het Godgeleerd Genootschap (prof. dr. M. Barnard, prof. dr. H.L. Beck, prof. dr. E. Jorink, prof. dr. M. Popović, prof. dr. E.G.E. van der Wall).
- Deze beoordeling zal binnen zeven maanden na de uiterste datum van indiening in de vorm van een voorstel aan Directeuren van Teylers Stichting worden meegedeeld.
- Directeuren beslissen daarna binnen een maand, of het antwoord al dan niet bekrond zal worden. Deze beslissing is onherroepelijk.
- Alle deelnemers aan de prijsvraag zullen direct daarna door Directeuren op de hoogte worden gebracht.

De prijs

- De prijs bestaat – indien naar het oordeel van Directeuren de omstandigheden dat gedogen – uit een gouden erepenning op de stempel des Genootschaps geslagen.
- Verder zullen vakbladen en pers van de bekroning worden verwittigd.
- Voorts stelt een stichting die onbekend wenst te blijven voor de prijsvraag 2016 een bedrag van € 4500 beschikbaar, uit te keren aan de inzenders van door Directeuren bekroonde verhandelingen ter besteding naar eigen keuze.

Publicatie

In het algemeen zullen de auteurs zelf voor publicatie van hun werk zorgen, daarbij vermeldende dat het door Teylers Stichting is bekroond. Indien gewenst kan de Stichting daarbij behulpzaam zijn.

Redacties van websites, tijdschriften en andere instanties die de aandacht op deze prijsvragen willen vestigen, wordt dringend verzocht eventuele belangstellenden op de wenselijkheid van

het aanvragen van de gedetailleerde informatie te wijzen opdat zij aan alle hierboven vermelde bepalingen kunnen voldoen.

*Het programma van het Genootschap is op aanvraag bij Directeuren van Teylers Stichting, Spaarne 16, 2011 CH Haarlem, jaarlijks kosteloos verkrijgbaar.
Ook is het na te lezen op www.teylersmuseum.nl*